

פרוטוקול מס. 132

מישיבת ועדת העבודה

יום ב', כ' באדר, תשל"ה - 3 במרס, 1975, שעה 10.00

נ כ ו

חברי הוועדה: היו"ר ש. ארכלי-אלמוזלינו

ז' . אמיר

מ. גז

פ. גרופר

ל. דיציאן

ה. זיידל

ד. לוי

א. מויאל

ח. שמעוני

מוזמנים: חבר-הכנסת ס. אלזועבי

חבר-הכנסת מ. כרמל

שר הדתות י. רפאל

מר י. ליפל - משרד הדתות

מר ש. טולידנו - יועץ לענייני מיעוטים

מר י. ניצן - נציב שירות המדינה

מר מ. גלס - משרד המשפטים

מזכיר הוועדה: י. שומרון

ר ש מ ה: א. דגני

סדר-היום: מצב האזרחים הערבים במדינה - הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת אלזועבי;

חוק שירות המדינה (תיקון מס. 6)
תשל"ד-1974 (נוטריום) - הצעת-חוק פרטית
של חבר-הכנסת כרמל.

1243

(נתקבל ביום 23.3.75)

מצב האזרחים הערבים במדינה (הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ס. אלזועבי)

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני פותחת את הישיבה ומקדמת בברכה את שר הדתות. אמנם זוהי הפעם הראשונה שמר רפאל מופיע בפנינו כשר הדתות, אבל יש לציין כי רק לעתים נדירות מופיע שר הדתות בפני ועדת העבודה. אני מודה לשר שנענה להזמנתנו.

חבר-הכנסת אלזועבי העלה במליאת הכנסת הצעה לסדר-היום על מצב האזרחים הערבים במדינה. הכנסת ראתה לנכון להעביר את ההצעה לוועדת העבודה אשר טיפלה בנושא בעבר. במהלך הדיון בהצעה התעוררו גם שאלות שהן בחחום שיפולו של משרד הדתות. לכן ביקשנו משר הדתות לבוא לישיבה ולהשתתף בדיון. אבקש את חבר-הכנסת אלזועבי להעלות את הבעיות.

ס. אלזועבי:

בעיית המושלמים בארץ ידועה. זוהי העדה הגדולה ביותר בארץ ובמזרח התיכון, ויחד עם זה היא העדה המוזנחת ביותר בארץ מבחינה דתית. נכסי הוואקף של המושלמים אינם בשליטתם, בעוד שעדות אחרות חולשות על נכסיהן. לאחרונה מונו ועדות שמסרו למושלמים חלק קטן מנכסי הוואקף שלהן, בעוד שהאחרים הם בהליכים משפטיים. ראיתי לנכון להעלות את הבעיה הזו, אם כי לא כולה שייכת לשר הדתות. על כך בוכים המושלמים ושואלים אם אין להם זכויות בארץ הזו. זה באשר לוואקף.

פקידי הדת המושלמים, כמו האימאים או המואזינים, ששר הדתות אחראי עליהם, אינם מקבלים משכורת אלא מענקים. אלה הם סכומים זעומים שאינם מאפשרים להם קיום. פקידי אלה במסגדים יש להם מעמד מכובד בקרב בני עדתם, והם זקוקים לעזרה. צריך לאפשר להם להחזיק בכבוד. (היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: מהו מספרם של האימאים והמואזינים?) שר הדתות ימסור נתונים על כך.

כמה הערות בנושא של מינוי קאדים. הכנסת בחרה בוועדת מינויים לקאדים, אבל היא עד היום לא נקראה לישיבה. העדה המושלמית זקוקה למספר מספיק של קאדים. דרוש קאדי בכל אזור מאזורי הארץ. בכל הנגב אין אפילו קאדי אחד לעדה שלנו. לעדה הדרוזית, המונה לא יותר מאשר 30-40 אלף נפש, יש מספר יותר גדול של קאדים מאשר למושלמים. אבקש את שר הדתות לתת דעתו על הבעיה.

כבר ציינתי שלא כל האחריות נופלת על שר הדתות. יש גם משרדים אחרים המהפקדים על הנושא. אני מקווה ששר הדתות יעשה כל מה שביכולתו במסגרת סמכויותיו כדי לסייע לפקידי המושלמים, למנות קאדים וגם לייעץ לממשלה מה לעשות בענין נכסי הוואקף, שטעון הסדר. המושלמים מרגישים עצמם מקופחים, מוזנחים, ושאינן להם אותו שוויון זכויות כמו לשאר העדות בארץ.

ל. דיציאן:

אתה דיברת באופן כללי על הוואקף המושלמי. יש סוגים שונים של נכסי וואקף, כמו וואקף משפחתי מובהק או וואקף כפרי. הבעיה התעוררה גם בבית-המשפט העליון. לעתים הנאמן של הוואקף הפך לנפקד לאחר שעזב את הארץ, והוואקף הוכרז כרכוש נפקדים. בנקודה זו יש מספר פסקי-דין של בית-המשפט. במשפט האחרון שניהלתי בשם היועץ המשפטי לממשלה, נשאה תלויה ועומדת השאלה: האם בית-הדין השרעי רשאי למנות נאמן מתושבי המקום במקום הנאמן הנפקד. אודה לך אם תסביר את המצב כפי שהוא קיים היום.

ס. אלזועבי:

הוואקף הוא כללי ובימי המנדט ניהלו אותו פקידי מושלמים. אתה טוען שביח-המשפט פסק שזהו רכוש נפקדים. זה לא רכוש נפקדים, זהו רכוש של אלוהים, ואלוהים מצוי בכל מקום. אין וואקף משפחתי, הוואקף הוא כללי, הוא שייך לעדה המושלמית כולה ולא למשפחה זו או אחרת.

ל. דיציאן:

הוועדה המושלמית העליונה הייתה ממונה עליו. רוב הוואקף הוא כללי.

שר הדתות י. רפאל: אם כי התעוררו כאן שאלות רק בנוגע למושלמים, אני מוצא לנכון למסור סקירה מרוכזת על פעולותיו של משרד הדתות בתחום האוכלוסיה הלא-יהודית: גם המושלמית, גם הדרוזית וגם הנוצרית. כל השאלה שהועלו הובאו בחשבון בעת הכנת הסקירה לקראת הישיבה הזו. אני חושב שבסקירה יש חשובה מספקת לרוב השאלות. אם חהינה שאלות נוספות, אשתדל להשיב עליהן.

במשרד הדתות יש שלוש מחלקות נפרדות המטפלות בבעיות הדתיות של שלוש העדות: המושלמית, הדרוזית והנוצרית. המחלקה לעניני המושלמים היא הגדולה ביותר, ולעניני הדרוזים - הקטנה ביותר. כבר נאמר שיש גורמים אחרים הפועלים בקרב האוכלוסיה הלא-יהודית. המשרד שלנו מטפל בעניני הדת.

למחלקה המושלמית יש שלושה תפקידים: להבטיח את השירותים הדתיים, להכשיר אנשי דת מושלמים, וכך השיפוט הדתי המושלמי בעניני המעמד האישי שהוא מקביל לבתי-הדין הרבניים של היהודים. בשנה האחרונה פעלה מחלקה זו במסגרת תקציב כולל של קרוב ל-2 מיליון לירות לענינים הדתיים של המושלמים בלבד. זה כולל את בתי-הדין, הוצאות מינהל וכדומה.

בישראל - ואינני מדבר על השטחים, שזוהי בעיה אחרת לגמרי - יש קרוב ל-100 מסגדים שהם בשימוש; כ-80 בתי-קברות מושלמים, שגם הם בתחום טיפולנו. (ה. זינדל: זה כולל את ירושלים העתיקה?) ירושלים זוהי בעיה אחרת. אני מדבר על ארץ-ישראל בגבולותיה הקודמים.

קיימים בארץ 5 ועדי-נאמנים: ביפו, לוד, רמלה, עכו וחיפה. כל ועד מורכב מ-5-7 אנשים. חברי ועדים אלה מתמנים לתקופה בלתי-מוגבלת, לפי החלטת ממשלה. האחראי עליהם מטעם הממשלה הוא שר האוצר. אנו דנים עכשיו באפשרות להוציא תקנה אשר תגביל את משך כהונתם של חברי הוועדים לתקופה של ארבע שנים.

משרד הדתות מסייע בשיפוץ, הרחבה והחזקה של המסגדים הקיימים. אנו נותנים הקצבות לבדק-בית, לבניית צריחים, לרכישת ריהוט פנימי למסגדים. כן סייענו בהקמת מסגדים חדשים בשנת התקציב השוטפת בכפר קמא, שהוא כפר צ'רקסי, וביפו. כן שיפצנו מסגדים בשורה של מקומות אחרים. המשרד נותן סיוע לשיפור המצב בבתי-הקברות. ההשקעה הכוללת במסגדים ובתי-קברות בשנה זו הסתכמה ביותר מחצי מיליון לירות. בשנת התקציב הבאה הבאנו בחשבון סכום של 700 אלף לירות לצרכים אלה. בתכנון הקמת מסגדים חדשים באבו-גוש, בכפר קאסם ובכפר אובירה בנגב.

משרד מבקר המדינה בדק את הטיפול בעניני קבורה בקרב המושלמים והציג כמה בעיות שגם לדעתנו טעונות לא רק טיפול אלא גם פתרון.

לאור הבירורים האלה סוכם שיש צורך להגדיל את התקציבים לצרכים אלה. שנית, שיש ליזום הקמת ועדים דתיים בישובי המיעוטים, אולי כדוגמת המועצות הדתיות הקיימות בישובים יהודים. המחשבה היא שיוקם בחוקף החוק מוסד קבוע שיטפל במסגדים, בבתי-הקברות, בענינים השייכים לתחום הדתי, במקביל למועצות הדתיות בישובים יהודים. לי נראית ההצעה הזו. אנו דנים עם יתר הגורמים הממשלתיים המטפלים במיעוטים על הקמת ועדה משותפת לבחינת האפשרות של פתרון הבעיה של הקמת ועדים דתיים. הנושא נמצא במשא-ומתן די מתקדם בינינו לביין היועץ לעניני מיעוטים וגורמים אחרים המטפלים בענינים אלה. לדעתי זה יביא למפנה בכל הטיפול בענינים אלה.

מספר כלי הקודש המושלמים המקבלים מענקים הוא כ-200 איש. נכון שהם אינם מקבלים משכורת. אנו קוראים לזה "שכר". ביטלנו את המושג "מענק" בקשר לכך והכנסתי מושג חדש של "מקבלי שכר". המגמה היא להתקדם בתחום זה לקראת הסדר יותר יסודי. לצערי, כאשר נכנסתי למשרד לא מצאתי שטח מוסדר. הסכום ששילמנו לאנשים אלה בשנת התקציב הנוכחית הוא 1,250 מיליון לירות, לעומת 670 אלף לירות בשנה החולפת. כן העברתי החלטה באוצר האומרת שיש להצמיד את המענקים האלה למדד. עם כניסתי לתפקידי כשר הדתות לפני כשנה הועלו המענקים בקרוב לשליש לעומת מה שהיה. ביוזמתי, לאחר טיפול באוצר, הצלחתי להגדיל את הסכומים בשליש.

השנה מובאת בחשבון העלאה נוספת של 20% - ואינני מדבר על פיצוי עבור ההתייקרות אלא על שכר יסוד. המענק שמגיע בממוצע לסכום של 300-600 לירות משתלם לבעלי תפקידים חלקיים בלבד. תפקידו של מואזין הוא תפקיד חלקי. (ס. אלזועבי: אבל אין לו עבודה אחרת.) אי-אפשר להגיד שהוא עסוק 5 או 4 או אפילו 3 שעות ביום. יחד עם זה, אין לו עבודה אחרת. גם לאחר שהגדלנו את השכר בשליש, גם לאחר ההגדלה ב-20% וההצמדה למדד, אני חושב שבעיה זו לא באה על פתרונה. אני מחפש לכך פתרון. זוהי העמדה של משרד הדתות. אני חושב שזוהי גם העמדה של היועץ לענייני מיעוטים במשרד ראש הממשלה. אין בינינו חילוקי-דעות בשאלה זו. אנו מבקשים את תיקון המצב. זה לא הולך בנקל. נחקדם לקראת פתרון במשך תקופה מסוימת ובאופן שיטתי. כל עוד לא יוקמו ועדים דתיים שיהוו מוסד סטטורי המטפל בנושא ויכול לקבוע מי עובד ומי לא, האם אפשר להסתפק בעובד אחד או דרושים שני עובדים, כפי שזה קיים בסקטור היהודי, אני חושב שהבעיה לא תבוא על פתרונה המלא. לאור ההגדלה הובא בחשבון תקציב של 2 מיליון לירות לשכר.

קיימת בעיה של הכשרת אנשי דת מושלמים. חרף הנסיונות שלנו למצוא פתרונות מאולתרים, אין לנו כרגע פתרון לבעיה. אין שום מוסד דתי להכשרת אנשי דת במדינת ישראל. קיים מחסור רציני באנשי דת בעלי רמה נאותה. בסקטור היהודי קיימות הישיבות. שם לא קיים מוסד כזה פרט לסמינר למורים שבו יש מגמה כזו. יש לנו ראשית חכנית להקמת מדרשה להכשרת אנשי דת, אבל יש קשיים גדולים. בעיה זו עומדת על הפרק. אני חושב שצריך למצוא לה פתרון. התייעצתי עם אנשי דת שהם מודעים לבעיה. גם אנו מודעים לבעיה. כרגע אין לי הצעת פתרון שתהיה מוסכמת על כולם.

שיפוט דתי: - קיימים חמשה בתי-דין אזוריים ביפו, בטייבה, בנצרת, בחיפה ובעכו. בכל בתי-הדין יחד יש 9 תקנים ובנוסף לכך 5 תקנים של קאדים. כיום חסרים שני קאדים, האחד בנצרת והשני בחיפה. לא מכבר הושלם הרכבה של ועדת המינויים לקאדים. אינני רואה קושי במינוי שני קאדים חדשים. כידוע לכם קיים חוק הקאדים המבטיח את זכויותיהם וחובותיהם של הקאדים, שהוא במתכונת חוק הדיינים או חוק השופטים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: האם משכורתם של הקאדים היא כמשכורת השופטים.

שר הדתות י. רפאל: זוהי בערך אותה משכורת. העניין מוסדר בחוק, ואין תלונות על כך.

ס. אלזועבי: בישראל יש בית-דין שרעי מה שאין כן במצרים או בסוריה.

שר הדתות י. רפאל: שר הדתות מינה מנהל לבתי-הדין השרעיים, שהוא אחראי בפניו על ניהול בתי-הדין מבחינה אדמיניסטרטיבית ושמירה על החוק. שר הדתות התקין תקנות על תשלומי אגרות, לפי הסמכויות המוקנות לו בחוק הקאדים.

הבדואים התלוננו שקשה להם לנסוע ליפו כדי להתדיין בפני בית-הדין. הוגשה בנדון גם שאילתה בכנסת. בדקתי את העניין והתברר שמספר התיקים איננו מצדיק לקיים שם בית-דין נפרד.

מ. גז: בית-דין בבאר-שבע יכול לענות על הבעיה.

שר הדתות י. רפאל: מופעל לחץ להקים בית-דין נוסף באזור נתניה. זה כרוך בסכום נכבד.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אפשר להקים בית-דין נייד.

שר הדתות י. רפאל: אנו בוחנים את האפשרות של מתן פתרון של שיפוט שרעי נפרד לתושבי אזור באר-שבע והנגב. אמליץ על הסדר לפיו ישלח אחד הקאדים לבאר-שבע יום או יומיים בשבוע. אנו משתדלים לפתור את הבעיה בדרך זו.

שר הדתות י. רפאל:

לפי החוק יגרכב ביח-דין שרעי לערעורים מאותם קאדים אזוריים, בתנאי שקאדי שנתן את פסק-הדין נשוא הערעור לא ישתתף בהרכב הדן בערעור. מקום מושבו של ביח-הדין לערעורים הוא ירושלים.

שמעתי את התלונה של אנשי העדה המושלמית ביחס לדרוזים. הסדר מקביל קיים גם בקרב העדה הדרוזית. גם כאשר האוכלוסיה של הדרוזים היא קטנה, אתה חייב לתת לה את השיפוט הזה. אני מקווה כי בשנת 1975 ימונו נשיא וחברים קבועים לביח-הדין השרעי לערעורים שיחפנו אך ורק לעבודתו של ביח-הדין. במזכירות ביח-דין זה עובד מזכיר במשרה חלקית בשלב זה.

ס. אלזועבי: האם יש על כך החלטה?

שר הדתות י. רפאל: אני מביא בחשבון את האפשרות הזו בתקציב החדש. לכך יש ועדת מינויים.

בנושא של ועדי הנאמנים - קיימת ועדה שמינתה הממשלה. בראשה עומד היועץ לעניני ערבים במשרד ראש הממשלה. משתתפים בה נציגים של משרדים אחרים, כולל משרד הדתות. יושבים בוועדה 50% חברים מושלמים. ועדה זו מחלקת את ההכנסות של הוואקף בתייעצות ובתיאום מלא עם כל הגורמים המושלמים. לדעתי היא עושה עבודה חשובה לטובת המושלמים.

אשר לדרוזים, יש בארץ 40 אלף דרוזים, פרט לרמת-הגולן. שם יש ביח-דין אחד בדרגה א', וביח-דין לערעורים. השיפוט הדתי מחייב שיהיה ביח-דין לערעורים. לכן יש 6 תקנים לקאדים אצל הדרוזים. בפועל יש 5 קאדים. ועדת המינויים תצטרך למנות את הקאדי הששי.

מלבד בתי-הדין הפועלים באופן סדיר, אנו מטפלים בשירותים הדתיים של הדרוזים בהיקף יותר קטן, במקומות הקדושים וכדומה. לכך מובטח תקציב. אינני חושב שיש-תלונות מצד אנשי העדה על חוסר טיפול. שם יש בעיות אחרות שאינן נוגעות ישירות למשרד הדתות, בעיות של הבדלי תפיסה בין הדור הצעיר לבין הדור המזדקן הנשענות על רקע דתי. לאחרונה יצאו שני ספרים על העדה הדרוזית, האחד על-ידי לשכת היועץ לעניני מיסוטים ושני על-ידי משרד הדתות. זוהי הפעם הראשונה שניתן למי שמעוניין בכך ללמוד ולדעת משהו על עדה זו.

במשרד הדתות קיימת גם מחלקה לעניני נוצרים. בישראל נמצאים כ-120 אלף נוצרים והם מתחלקים ל-35 עדות וכיתות שונות. מספר אנשי הדת הנוצריים מגיע ל-2500 בקירוב. מספר בתי-התפילה הנוצריים בישראל כ-400. כמו-כן נמצאים בישראל כ-100 בתי-דין בניהול הכנסיות, 12 בתי-חולים שבהן משרתות נזירות. יש ביניהם בתי-חולים טובים המשמשים בעיקר למטרות סיעוד. אנו מחלקים את הנוצרים לארבעה סוגים עיקריים: קתולים, יוונים אורתודוכסים, הכנסיות המזרחיות הקטנות, הכנסיות הפרוטסטנטיות. מספר הלאטינים כ-25 אלף, מהם 1100 אנשי כמורה. מספר היהודים המומרים הלטיניים כ-200. מספר המשפחות המעורבות מגיע ל-1200. יש קהילה קטנה דוברת עברית בקרב הדומליניקנים במנזר רסיסבון. מספר היוונים הקתולים מגיע ל-42 אלף. העדה הקתולית מתרכזת בעיקר בגליל ובירושלים. מספר המרוניטים כ-5500. בחוף הקתולים יש 120 משפחות של ארמנים קתולים, בעיקר בבירושלים ובנצרת. הקופטים מונים כמה עשרות משפחות. העדות הקתוליות הן תחת השגחתו של הנציג האפוסטולי שהוא נציג הוותיקן. היוונים האורתודוכסים מונים כ-40 אלף נפש. זוהי כניסה עצמאית שבראשה עומד סגן-הנציג הפטריארך היווני אורתודוכסי בנדיקטוס. הכנסיות המזרחיות הקטנות מונות כ-2000 ארמנים ו-1000 קופטים.

הכנסיות הגדולות בארץ עומדות היום בפני שלוש בעיות. יש ירידה ועזיבה של נוצרים לחו"ל; יש בעיה של העברת סמכויות לערבים מקומיים; יש השפעה של הבעיה הפלשתינאית. יש לא מעט בעיות פוליטיות אנו פועלים בקרב העדות הנוצריות על-ידי מחלקה מיוחדת לעדות הנוצריות שעד עכשיו עמד בראש ד"ר קולבי. שפרש לאחרונה לגימלאות. רק לפני שבועיים

שר הדתות י. רפאל:

נתמנה לתפקיד זה ד"ר ראובן כגן, וזאת על-ידי מכרז. הוא אדם צעיר בעל כישורים. יש לו כמובן עוזרים. אני חושב שמחלקה זו עומדת על רמה נאותה.

בשנת 1974 פעלנו בקרב הנוצרים בחקציב של 1.5 מיליון לירות. מלבד זאת יש טיפול בהחזרי מכס. למטרה זו יש קרן מיוחדת שתקציבה השנה היה כ-2 מיליון לירות, ואולי למעלה מזה. אנו נותנים עזרה חלקית במענקים לאנשי דת נוצריים. אנו מקיימים פיקוח על המקומות הקדושים לנוצרים ועל בתי-הדין הנוצריים. אנו נותנים סיוע לתיקון כנסיות ומנזרים. אנו מוציאים רבעון שיש לו מעמד די רציני בשם "חדשית נוצריות" בכמה לשונות, שמהווה אמצעי קשר בינלאומי בין משרד הדתות והנוצרים בארץ לבין ארגונים נוצריים בעולם.

מ. גז: מטעם איזה גופים או ארגונים פועלים המיסיונרים?

שר הדתות י. רפאל: שאלה זו מחמירה ככל שמחמיר המצב הכלכלי. כיום הפעילות היא מזיקה ביותר וקשה להתגבר עליה בלי חוק. אינני רוצה להיכנס עכשיו לנושא זה.

משרד הדתות פועל בתחומים אלה בשקידה ותוך ידיעת העניינים. אני חושב שיש לנו יחסים טובים עם כל הגורמים ואנו משתדלים למלא את המוטל עלינו מבחינה ממלכתית.

בסקירתי נחתי גם תשובות לשאלות שנשאלו בתחילת הישיבה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: בסקירתך ציינת שקיימות במשרד הדתות שלוש מחלקות למושלמים, נוצרים ודרוזים. האם בכל המחלקות האלה יש עובדים לא יהודים, ואם כן - מה מספרם?

שר הדתות י. רפאל: בדרך-כלל מספר העובדים הוא מצומצם. ניהול בתי-הדין הוא בידי אנשי העדות. זה לא היה פשוט אבל הגענו לכך. עקרונית אני רואה אפשרות לשלב לא יהודים במשרות אלה, אם יהיו האנשים המתאימים והם תתפנה איזו משרה. המשרה היחידה שהתפתה היתה של מנהל מחלקה. פורסם מכרז ונבחר המועמד שנבחר. אני חושב שזו היתה בחירה טובה. לא היה אף מועמד נוצרי. עקרונית הוא יכול היה להיבחר למשרה. כל המשרות מתמלאות בדרך של מכרזים. אין מינויים אחרים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: בעבר טיפלנו בנושא זה. הוועדה שמר ניצן עמד בראשה הגישה לממשלה המלצות, שחלקן מתבצע הלכה למעשה. חלה התקדמות ניכרת וראויה להערכה בתחום זה. לא יחכך שלא ניישם אחת ההמלצות האלה גם במשרד הדתות. חשוב לתת ללא-יהודים בתוכנו שהם מנהלים את ענייניהם, במיוחד את העניינים הדתיים.

שר הדתות י. רפאל: עקרונית אין חילוקי-דעות בעניין זה. העוזר הראשי למנהל המחלקה המושלמית היה מושלמי. משום-מה היועץ לענייני מיעוטים נתן עינו בו והעביר אותו ללשכתו. המנגנון הוא מצומצם מאד. פתרנו את הבעיה של ניהול בתי-הדין. במשך התקופה הזו היתה משרה אחת פנויה. לא מצאנו לה מועמד במסגרת מכרז פנימי. פרסמנו מכרז חיצוני, ובמסגרת המכרז נבחר מועמד יהודי ולא לא-יהודי. אבל יכול היה להיבחר גם לא-יהודי אם היה מועמד מתאים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אולי צריך להביא זאת לידיעת הציבור הרחב.

שר הדתות י. רפאל: פרסום מכרזים הוא בידי נציבות שירות המדינה.

ס. אלזועבי:

אני מודה לשר הסקירה שכללה גם אינפורמציה על העדה הנוצרית שלא ביקשתי אותה. אינני דואג לעדה זו. הוותיקאן דואג לה. היא לא זקוקה להגנתי. מי שזקוק להגנה אלה הם המושלמים. אפילו הדרוזים אינם זקוקים לכך.

בקשתי היא שפקידי הדת המושלמיים יקבלו משכורת במקום מענק. כיצד יכול אדם בעל משפחה לחיות על סכום של 500 לירות לחדש? שמענו מהשר שסכומי המענק נעים מ-300 - 600 לירות. אני מקווה כי בשטח זה יחול שינוי לטובה. נכון שהמואזין איננו עובד שמונה שעות ביום, אבל מעמדו בקרב העדה איננו מרשה לו גם לעסוק בעבודה אחרת. למען כבוד העדה וכבודו הוא מחמסר לתפקידו זה.

מספר הקאדים המושלמים מגיע לחמשה. וזהו גם המספר של הקאדים הדרוזים. צריך למנות יותר קאדים לעדה המושלמית.

שר הדתות י. רפאל: לפי הדין הדרוזי אין בית-דין של פחות משלושה קאדים. לפי הדין המושלמי הקאדי הוא דן יחיד. לגבי המושלמים יש כאילו חמשה בחי-דין.

ס. אלזועבי: אותם קאדים יושבים בבית-הדין לערעורים. מדוע לא למנות קאדים מיוחדים לבית-הדין לערעורים?

אינני רואה סיבה מדוע מנהל המחלקה לעדה המושלמית יהיה יהודי ולא מושלמי. הוא צריך להיות מושלמי. היום יש בקרב העדה שלנו בחורים מוכשרים בעלי תאר אקדמאי היכולים למלא תפקידים בכירים.

בקשה נוספת היא לפתח בית-ספר להכשרת קאדים. הקאדי של עכו הגיש תכנית להקמת בית-ספר כזה. יש מבנה למטרה זו שצריך לשפצו. (שר הדתות י. רפאל: לא זוהי הבעיה.) איננו מכירים בבית-הספר בחברון. אנו רואים בקאדי שקיבל הכשרה בבית-ספר בישראל ולא בחברון.

כיוון ששר הדתות דיבר בסקירתו על העדה הנוצרית. רצוני להביע משאלה לפתור את הבעיה של הבישוף של נצרת שלא קיבל את ההקצבה לרכישת המכונית חרף ההבטחה שניתנה לו לאחר שהסכום הועבר לבישוף של העיר העתיקה. אני מבקש מכם לפתור את הבעיה של הבישוף שלנו, לא של הבישוף שאיננו מכירים בו היכול לקבל הקצבה מירדן.

ל. דיציאן: מהו ההיקף של ההכנסות מנכסי הוואקף ולמה משמשות הכנסות האלה? על מה מוציא משרד הדתות

את הכספים האלה?

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: העובדים במסגדים הם אנשי דת. יש להם מעמד בקרב בני עדתם, ומן הראוי לשלם להם משכורת ולא מענק. אמנם חלה התקדמות בתחום זה, ויש להניח שלאחר הקמת הוועדים דוגמת המועצות הדתיות היהודיות תיפתר הבעיה, אבל זה לא ייעשה מהיום למחר. לכן יש לקבוע לאנשים אלה כבר עכשיו דרגת משכורת שתהיה צמודה למדד או לשכר הממוצע כדי להבטיח להם קיום בכבוד.

האוכלוסיה המושלמית היא הרבה יותר גדולה מהאוכלוסיה הדרוזית ודרושים לה קאדים במספר הרבה יותר גדול. כך אנו מבקשים משר הדתות להחיש את הקמתו של בית-הדין לערעורים.

בדואי הנגב אינם יכולים להגיע ליפו כדי להתדיין, והפתרון לכך הוא הקמת בית-דין נייד שיגיע לבאר-שבע.

נכון שאתם מקיימים את שיטת המכרזים, אבל אפשר גם במסגרת מכרז לומר כי למשרה זו דרוש מועמד מושלמי או נוצרי. אם תפרסמו מכרז ברוח זו יימצא גם המועמד המתאים למשרה מקרב בני העדה מתאימה. אינני מקבלת את הדעה שיהודי צריך לטפל בענייני הדת של המושלמים. אם הכרה זו חודרת לתודעתנו, ניתן ליישם אותה בדרך חוקית. איש איננו מציע

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אנו מציינים בהערכה את העובדה שהמשרד

נותן את דעתו על הבעיה של הכשרת קאדים ואנשי דת, אבל צריך לפעול במגמה לפתור את הבעיה.

אלה הן הנקודות שנצטרך גם להמליץ עליהם

במסקנות של הוועדה.

שר הדתות י. רפאל:

בשאלה של מעמד העובדים - הבעיה לא כל-כך

פשוטה כפי שהיא נראית במבט ראשון. עלינו

לדעת שגם עובדי המועצות הדתיות אינם עובדי מדינה. חושבני שהממשלה לא תסכים לכך שכלי קודש אלה ייהפכו בבת אחת לעובדי מדינה. משנתקלתי בבעיה ונוכחתי לדעת שיש כאן קיפוח רציני בשכר, החחלתי לחפש לכך פתרון. הפתרון היחיד הנראה לי הוא בדרך של הקמת ועדים דתיים, במקביל למועצות הדתיות. בדרך זו נסדיר את הבעיה של השירותים הדתיים לאוכלוסיה הלא-יהודית וגם לעובדים תהיה כתובת. אני רואה צורך להקים את הוועדים הדתיים שיטפלו על-פי הסדר חוקי בשאלות דתיות. הם יקימו פיקוח ויקבעו את הצרכים. כל זה לא מצא עדיין דפוסים ממלכתיים-מינהליים קבועים. אם נאמר: הבה נקבע להם דרגות, תהיה זו התחייבות שלא נוכל לעמוד בה. אני חושב שהשכר שהם מקבלים הוא נמוך. בפרק זמן של שנה עשינו שלושה דברים: הגדלנו את השכר בשליש; השנה אנו מביאים בחשבון הגדלה נוספת ב-20%. בנוסף לכך הצמדנו את השכר למדד, דבר שלא היה עד כה. אם הוועדה תמליץ על דירוג או מעמד, חושבני שההמלצה לא תוכל להתבצע בטרם יקומו הוועדים. הקמת הוועדים הדתיים זוהי בעיה מסובכת. היא דורשת בירורים מוקדמים עם כל הגורמים הפועלים בסקטור זה.

בענין של מספר הקאדים - אין לי כל

חלונות על סחבת. כמה בתי-דין יש אצל יהודים? שם העומס הוא הרבה

יותר גדול. לדרוזים יש דרך שיפוט שונה. שם דרושים שלושה דיינים.

הקאדי המושלמי הוא דן יחיד. לאחר בירור התברר לי שאין הצדקה להקים

בית-דין קבוע בבאר-שבע. אנו הולכים לקראת פתרון של ניידות. אשר

לבית-דין לערעורים - אמרתי שנפעל השנה כדי לפתור את הבעיה.

לשאלת העובדים במחלקות השונות, גם כאן

הבעיה איננה פשוטה. לו קבענו עקרון שנוצרי יעבוד במחלקה לעדות

הנוצריות, היתה מתעוררת השאלה: איזה נוצרי, מאיזו עדה, מאיזו כיתה?

(ס. אלזועבי: אצל המושלמים לא קיימת בעיה כזו.) כאשר מתפנית משרה,

מפרסמים מכרז. אינך מציע לפטר עובדים. יש עכשיו בקרב המושלמים

מועמדים מתאימים. (היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: יהיה סגן למחלקה.)

אנו ממנים עובדים בדרך של מכרז. לתפקיד זה יש רק מכרז חיצוני. הטיפול

במכרז הוא בידי נציבות שירות המדינה. אני מעוניין רק באדם מתאים.

הקמת בית-הספר להכשרת אנשי דת איננה

תלויה לא בבנין ולא בתקציב. לכך אנו מוכנים לדאוג. אינני רואה שיהיו

חלמידים. בכל-אופן החלטנו על הקמת ועדה בינמשרדית לענין זה. אני

מקווה שהיא תתחיל לפעול. בעיה זו עומדת בפנינו, אבל אין לנו עדיין

פתרון מוכן.

על השאלה בענין המכונית לבישוף ישיב

מר ליפל.

אנו עומדים בסוף שנת התקציב ואין לנו

מר ליפל:

כספים להחזרי מכס על פריטים המיובאים

מחו"ל, כולל מכוניות לראשי העדות. הגיעו אלינו שתי בקשות, וכיוון

שלא היו לנו אמצעים להיענות בשלב זה לשתיהן, מסרנו את ההחלטה בידי

הכניסה. גם הבישוף של נצרת יקבל את ההחזר.

אני אטפל בכך והעניין יבוא על פתרונו.

שר הדתות י. רפאל:

שר האוצר ממונה על הוואקף ונכסיו,

ואני מעדיף שנתונים אלה יימסרו על-ידי אנשי האוצר.

מר טולידנו: יש שני סוגים של נכסי וואקף. בערים המעורבות כמו חיפה, לוד או עכו, מונו ועדי נאמנים המופקדים על נכסים אלה. השאר אלה הם נכסים במקומות שאין בהם ישוב מושלמי. לגבי הסוג הראשון, כל הנכסים האלה הועברו לוועדי הנאמנים. למשלה אין הכנסות מהם. אם יש הכנסות, הוועד הוא שמחליט איך להוציאן. הוא הדין לגבי מכירת נכסים. אשר לנכסים הנמצאים מחוץ לחמש הערים המעורבות, ההערכה היא שיש הכנסה של 1.250 מיליון לירות לשנה. מינהל מקרקעי ישראל יגיש בחודש אוגוסט חשבון מדויק על היקף הנכסים, מה שוויים ומהי ההכנסה השנתית מהם. את הסכום של 1/4 מיליון לירות נתן האוצר לחלוקה לעדה המושלמית, באמצעות אותה ועדה ששר הדתות עמד עליה. לאחרונה הוכנסו לוועדה 50% חברים מושלמים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: הוועדה נקדיש ישיבה מיוחדת לנושא של החינוך במגזר הערבי, בהשתתפות שר החינוך, ב-19 לחדש זה. רצינו לברר במיוחד את הבעיה של בוגרי בתי-הספר התיכוניים. נקדיש גם ישיבה לנושא של התעסוקה וההכשרה המקצועית. התחלנו לדון בנושא, שמענו את נציגי ההסתדרות. לא מיצינו עדיין את הנושא של הכשרה מקצועית ואפשרויות התעסוקה לבוגרי השמיניות, כולל ענין התמריצים שיש לתת לבוגרים אלה כדי שיחזרו למקומות מגוריהם ויתרמו את תרומתם לקידום של הישובים האלה והעלאת קרנם. לאחר מכן נוכל לגבש את המסקנות.

ס. אלזועבי: ההצעה לסדר-היום הועלתה בכנסת ב-30 ביולי 1974. אני חושב שצריך לסיים את המלאכה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: יש להביא בחשבון גם את פגרת הקיץ. לדעתי חשוב להקדיש שתי ישיבות לנושאי החינוך והתעסוקה.

חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס. 6) חשל"ד-1974

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: בישיבה הקודמת התחלנו לדון בהצעת החוק הפרטית של חבר-הכנסת כרמל הבאה להכניס תיקון בחוק שירות המדינה (גימלאות). שמענו משלחת של אנשים ששירתו בנוטרות. הבהרנו שההצעה נוקטת נוסח כללי החל על כל אלה ששירתו בצבא הבריטי, בבריגדה וביחידות שונות אחרות שביצעו משימה לאומית חשובה. התעוררה שאלה אם נוסח כללי אין בו כדי להפלות קבוצה זו או אחרת, והכוונה היתה לאנשי לח"י ואצ"ל. היתה תמימות דעים שיש לחפש נוסחה שתענה גם על בעיה זו. חשבנו שאולי נעשה זאת לאחר הקריאה הראשונה, אבל היו חברים שטענו שכדאי לעשות זאת לקראת הקריאה הראשונה בכנסת ולא לדחות זאת. לאחר הישיבה באתי בדברים עם אנשי נציבות שירות המדינה והאוצר והחברר לי שיש הסכמה עקרונית להצעה, אלא שצריך למצוא את הנוסח המתאים. ביקשתי הן מחבר-הכנסת כרמל, מציע הצעת החוק, והן מאנשי נציבות שירות המדינה להכין נוסח מתאים לקראת הישיבה הזו.

מ. כרמל: החלפתי דברים עם נציב שירות המדינה בנושא זה. הוא אמר שלפי מיטב הכרתו הבעיה של אנשי אצ"ל ולח"י כמו הבעיה של אנשי מנגנון הקבע של ההגנה, מצאה את פתרונה לפני חוק זה, אבל הבטיח לבדוק את השאלה. אבל אם קיים חשש שמישהו עלול לצאת מקופה, מוטב להפיג את החשש על-ידי תיקון הנוסח. אני רוצה להביא נוסחה המאפשרת לכלול במסגרת זו את כל מי שמילא תפקיד לאומי בכוחות הבטחון באותה תקופה, האומרת: ... התגייס בארץ-ישראל לשירות פעיל ומלא ביחידה צבאית או בכוחות הבטחון בארץ או בחו"ל במסגרת המשימות הלאומיות של הישוב והעם היהודי. במקום המלים "לפי קריאת המוסדות הלאומיים" אני מציע לומר "במסגרת המשימות הלאומיות של הישוב והעם היהודי", כי אפשר אולי לטעון שהיו כאלה שהתגייסו לא לפי קריאה של המוסדות. נוסח זה יכול לכלול את כולם.

מר מ. גלס:

בהכרזה של שר הבטחון לצורך חוק הנכים (תגמולים ושיקום) יש הגדרה מהו שירות צבאי. הכרזתו של שר הבטחון מיום 2 ביוני 1954 אומרת: "אני מכריז על שירות פעיל ביחידה מאורגנת שלחמה בארץ-ישראל למען עצמאות ישראל כעל שירות צבאי." נוסח זה כולל את כל הארגונים.

שמעתי שנציג נציבות שירות המדינה העלה

בישיבה הקודמת את השאלה הבאה: לפי החוק הקיים, אלה ששירתו בבריגדה על-פי קריאת המוסדות הלאומיים זכאים להוספת תקופת שירותים בשיעור של 80%, ותהא תקופת שירותם אשר תהא. לעומת זאת מציע חבר-הכנסת כרמל בהצעת החוק הפרטית שלו, שיהיו זכאים לכך אלה ששירתו בשירות פעיל לפחות שנתיים רצופות. אם נקבל את הצעתו של חבר-הכנסת כרמל, תהיה בכך הרעת תנאים של אלה ששירתו בבריגדה כי שם אין הגבלה של שנתיים. אינני יודע מה היתה הסיבה להגבלה הזו. למציע ודאי היו נימוקים לכך. לכך הוצע להפריד בין שתי ההוראות האלה: להשאיר את ההוראה הקיימת בעינה ולקבוע הוראה חדשה נוספת שתכלול את ההגבלה של שנתיים רצופות.

בהצעה שלפנינו מדובר על תקופה עד

4 במאי 1949, ולהלכה הנוסח המוצע כולל גם אדם שהתגייס אחרי הקמת המדינה וצה"ל.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: התאריך הוא 14 במאי 1948.

מר מ. גלס:

מתעוררת השאלה: מה יהיה דינו של אדם שקיים את המוטל עליו בחוק של מדינת ישראל והצטרף לשירות בצה"ל בתקופת מלחמת העצמאות, האם הוא ייהנה מהזכות הזו או לא. הוועדה הצטרך להחליט אם להשאיר בתוקף את התאריך המאוחר. אם מדובר על התקופה עד 14 במאי 1948, השאלה איננה מתעוררת. אם התאריך הקובע הוא 4 במאי 1949, מתעוררת השאלה מה דינו של שירות בצה"ל, והאם יש לומר ששירות בצה"ל לא יובא במניין.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: לא מדובר על שירות בצה"ל.

אין בכוונתנו להרע את התנאים הקיימים.

מר מ. גלס:

הנוסח המוצע הוא:
מי שנתמלאו בו אחד מאלה:

1. בתקופה שבין י"ז באלול תרצ"ט (1 בספטמבר 1939) לבין ו' בתשרי תש"ז (1 באוקטובר 1946) התגייס בארץ-ישראל לשירות פעיל בבריגדה היהודית או ביחידה אחרת שבצבא הבריטי, על-פי קריאת המוסדות הלאומיים בארץ-ישראל;

2. שירת שירות פעיל ומילא לפחות שנתיים רצופות ביחידה מאורגנת שלחמה בארץ-ישראל למען עצמאות ישראל או שירות מלא בנוטרות ממשלת ארץ-ישראל בתקופה שבין י"ז באלול תרצ"ט (1 בספטמבר 1939) לבין ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948) -

והיה לעובד המדינה לפני יום ה' באייר תשס"ז (16 באפריל 1956) - יוספו על תקופת שירותו שהתחילה בנסיבות כאמור 4/5 מתקופת שירותו בתקופה האמורה כאילו היו תקופות שירות, ונלבד שהגיש לנציב השירות בקשה להכיר בשירות זה במועדים ובדרך שייקבעו בהקנות.

נוסח זה מאבחן את אלה ששירתו בארץ ולא בבריגדה ומכניס את האלמנט של שנתיים רצופות.

מר י. ניצן: כיום יש מושג של "מוסד מוכר" הכולל שירות

בממשלת המנדט, במנגנון הקבע של ההגנה, במנגנון הקבע של הארגון הצבאי הלאומי ובמנגנון הקבע של לוחמי הירות ישראל. התנאי להכרה ב-4/5 מתקופת שירותם הוא שהם עברו שירות לשירות המדינה. מי ששירת במנגנון הקבע של ההגנה או של אצ"ל עד 1946 ונתקבל לשירות המדינה רק בשנת 1950, אין מכירים בתקופת שירותו הקודמת.

אם נתקבל לשירות המדינה אחרי גיל 40, מביאים את חקופת שירותו בחשבון במסגרת קריטריונים מסוימים, אבל אין זה בגדר שירות מוכר. כאשר נתקבל החוק שהכיר בשירות בבריגדה או בצבא הבריטי, הוא העדיף את השירות הזה לעומת שירות מוכר, כי בחוק זה לא נדרשה הרציפות בין שירות בצבא הבריטי לבין השירות במדינה. משניתנה ההטבה הזו לאלה ששירתו בצבא הבריטי, אין הצדקה להפלות לרעה את עובדי הקבע של ההגנה או של אצ"ל ולח"י לעומת אלה ששירתו בבריגדה. זהו תיקון אחד שצריך לעשותו.

ההצעה גם מחייבת תיקון שני. לדעתי יש להשוות את השירות בצבא הבריטי לשירות בנוטרות ובפלמ"ח. הוא הדין לגבי שירות מלא באצ"ל או בלח"י. מי שגוייס לשירות מלא בארגונים האלה, גוייס למנגנון הקבע.

אני מרשה לעצמי להציע להסיר את ההגבלה של שנתיים. הגבלה מסוג זה רק יוצרת הרגשת קיפוח ומרירות. לגבי מי ששירת שנה אחת, תוכר חקופת שירות של שנה.

אני חושב שהתאריך הקובע צריך להיות 14 במאי 1948. החל מתאריך זה כל אזרחי המדינה התגייסו בתוקף החוק בעוד שקודם לכן זו הייתה התנדבות. המגמה היא לתת פיצוי מסוים עבור התנדבות.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: זו למעשה היחה ההצעה המקורית של חבר-הכנסת כרמל. לאור הלחצים של האוצר הוכנסו שינויים בהצעה. אם אתם חוזרים להצעה המקורית, אנו מקדמים זאת בברכה.

מ. כרמל: אני מסכים למה שאמר נציב שירות המדינה. בהצעתי המקורית שהבאתי בפני הכנסת לא הייתה הגבלה של שנתיים. התאריך הקובע היה יום הקמת המדינה. היועץ המשפטי שלי הכניס את התיקונים כדי להגיע לכלל פשרה עם האוצר ולהביא לאישור החוק.

התוכן מקובל על כולנו, ועכשיו צריך למצוא ניסוח שיבטא את הכוונה. אני מציע שהיועץ המשפטי בעצה אחת עם היושבת-ראש ואתי נחפש נוסח מתאים.

מר י. ניצן: צריך להיות ברור שזה לא חל על אנשים שעבדו בנאפ"י או במשהו דומה לזה. אנשים אלה טוענים שהיו בשירות צבאי.

ל. דיציאן: הצעת החוק מדברת על שירות צבאי.

מר מ. גלס: אני מציע לא לגעת בנוסח כפי שהוא מקבל לגבי השירות בבריגדה או בצבא הבריטי. אם נשנה את הנוסח נביא לגל חדש של תביעות נוספות. כרגע אנו מוסיפים את ההוראות הדרושות לגבי אלה ששירתו בארץ.

מר י. ניצן: בנוסח המוצע נאמר "לחמו בארץ-ישראל". יש ארץ-ישראלים שלחמו בחו"ל, כמו צנחנים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אפשר להסתפק במלה "לחמו" בלי לציין היכן.

מר י. ניצן: תיקון כאן גורר אחריו תיקונים גם בחוקי צה"ל והמשטרה. זה לא הנוסח המופיע שם.

מר מ. גלס: לגביהם יש שאלה של שירות בטחוני. שם יש רציפות בתפקיד, מה שאין כן כאן. בצבא או במשטרה אלה הם אנשים שגם קודם לכן היו פעילים במסגרת צבאית. לשר הבטחון יש סמכות להכריז על שירות בטחוני.

ח. שמעוני:

כל זה טוב ויפה לגבי אלה המשרתים היום בשירות המדינה. זה לא חל על אלה שעבדו בשירות המדינה ופרשו. אני מציע לכלול במסגרת זו גם את אלה שפרשו משירות המדינה. יש לכך תקדים לגבי אלה ששירתו בצבא הבריטי.

מר י. ניצן:

אין להפלות מבחינה זו את אלה שהיו חברי ההגנה או אצ"ל ולח"י, זש להחיל הוראה זו גם על אלה שפרשו משירות המדינה כפי שקבענו לגבי אלה ששירתו בצבא הבריטי. זה כרוך בהוצאה כספית, אינני יודע באיזה סדר גודל.

חשוב שהכנסת תדע שיש תרעומת רצינית בקרב שכירים שאינם עובדיה בשירות המדינה. קרנות הפנסיה השונות לא הכירו בשירות הזה. בקרנות הפנסיה מבוטחים פועלי הייצור, ויש כאן אפליה לרעת פועלי הייצור לעומת עובדי השירותים.

מ. כרמל:

מישהו צריך לפתור גם בעיה זו.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

יש לקבל את ההצעה של חבר-הכנסת שמעוני.

ח. שמעוני:

חבר-הכנסת אמיר ביקשנו לשאול: מה דינם של פעילי ההגנה באירופה וצפון אפריקה בעלי

אותו ההגנה ועל"ה?

מ. כרמל:

אנו דנים על מתגייסים בארץ-ישראל ששירתו אס צארץ ואס בחו"ל.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

נושא זה הוא בטיפול של הסוכנות.

אבקש את מר ניצן לחזור בקצרה על הצעותיו.

מר י. ניצן:

צריך לתקן את החוק בנוגע לשירות במוסד מוכר, וכך לשירות במנגנון הקבע של ההגנה, האצ"ל והלח"י כדי שלא תחול על שירות זה ההגבלה של הרציפות כשם שהיא לא חלה על שירות בצבא הבריטי.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

זוהי נקודה חשובה מאד שיש להדגישה.

מר י. ניצן:

התקופה תוכר גם ללא רציפות, בהקבלה לנוסח שנחקבל לגבי השירות בצבא הבריטי.

כן יש לבטל את ההגבלה של שירות מינימלי

של שנתיים.

תיקון נוסף: מי שהתגייף בארץ-ישראל ולחם בארץ או בחו"ל. צריך להדגיש שמדובר בשירות מלא ופעיל.

אני מציע לשתף את איש נציבות שירות המדינה

בניסוח.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

כל התיקונים האלה הם מוסכמים. אבקש את מר גלס, בעצה אחת עם נציג נציבות שירות המדינה וחבר-הכנסת כרמל, להכין נוסח מתאים. נוסח זה יובא לידיעת הוועדה לפני שנניח אותו על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה.

אני מודה לכם ונועלת את הישיבה.